

Theaters in historische gebouwen op 't Zuid

Bij gebrek aan geld – en misschien ook bij gebrek aan geloof in de waarde van nieuwe schouwburgen, de recente Antwerpse geschiedenis indachtig – betrokken het Nieuw Ensemble RaamTeater en het Kollektief INS leegstaande gebouwen in Antwerpen, op 't Zuid. Niet zomaar gebouwen: op hun manier zijn zowel het vroegere handelsmuseum van het RaamTeater als het Zuiderpershuis van INS historisch interessant bouwkundig erfgoed. En beide zijn ze én prikkelend, uitdagend bijna, én weerspannig om als theaterruimte gebruikt te worden.

De speelruimte van het RaamTeater is een ongeveer twintig meter hoge, langwerpige zaal, van bovenuit verlicht door een lantaarn die nagenoeg het hele plafond beslaat, omringd met drie galerijen die bediend worden door een centrale trap aan de korte zijde tegenover het ingangsportaal. Daarachter liggen oude labs (nu kleedruimtes e.d.) en naast de zaal ligt de vroegere directeurswoning, nu ingericht als foyer.

Het gebouw vertoont de eigenaardige gespletenheid die ook het Antwerpse Centraal Station intrigerend maakt. De ruimte, met haar gietijzeren kolommen en Polonceau-spanten is een voorbeeld van vroege "prefabricatie". Ervaring met dergelijke kolomstructuren werd voor het eerst opgedaan in de opkomende industriële ateliers, o.a. textielateliers, waar ze gebruikt werden als geleiders voor de drijfriemen van de weefgetouwen. De spanten zijn van een type dat in de 19e eeuw een geweldige opgang kende o.w.v. het rationele staalgebruik: drukstangen werden veel zwaarder gedimensioneerd dan de draaddikke trekstangen, vanwege het knikgevaar. Maar binnen in de ruimte ziet men niets van die spanten, en de kolommen kregen kapiteeltjes mee, zelfs de steunbogen van de bovenste galerij werden structureel verstevigd met kunstig bewerkte (maar weinig efficiënte) gietijzeren ringen. De on-

verbiddelijke ingenieurslogica van de spanten werd slechts schoorvoetend in het interieur binnengelaten, en weggemoffeld achter een constructief ogenschijnlijk traditionele neo-barokke façade, op dezelfde manier als men een neo-barokke stationshal neerplante voor de vernuftige staalconstructie van de peronoverkapping in het Centraal Station.

Panopticum

Ongeveer zoals alle toen bekende handelswaren netjes geordend in kastjes tot interieur gedomesticeerd werden, en in niets nog herinnerden aan de geweldige handelsexplosie – of tenminste toch niet aan de turbulente economische en sociale omwentelingen vandiën – verstrekte het gebouw van de architecten F. Sel en F. Truymaan aan de voor-

Vanaf dit seizoen is Antwerpen-Zuid twee "nieuwe" theaterzalen rijker: het Kollektief Internationale Nieuwe Scène begon met voorstellingen in het Zuiderpershuis, en het RaamTeater betrok een voormalig museum. Etcetera-medewerker en architect Pieter T'Jonck nam een kijkje.

Raamteater op 't Zuid – Foto F. Tas